

КЛЕВЕТИ И НАВРЕДИ - ОМИЛЕНИ ЗАЧИНИ НА МЕНИТО НА КОМУНИКАЦИЈАТА МЕЃУ МАКЕДОНСКИТЕ ГРАЃАНИ

СКУП побара информации по Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер од 26 основни судови во Република Македонија, не само за бројот на предмети кои се водат, туку и за профилот на тужителите и тужените и професиите со кои се бават. Граѓаните на главниот град се рекордери по тужбите за навреда и клевета. Скопските судови се преплавени со „навредени“ и „наклеветени“.

Автори: Даниела Трпчевска, новинар уредник

Бјанка Станковиќ, новинар репортер

Седумдесет илјади денари отштета добила навредена граѓанка од **Куманово** која пред неколку години одлучила да поднела тужба против маркетот во кој пазарува, како и против лице од обезбедувањето. Настанот се случил на 3 мај 2012 година, во попладневните часови, кога таа пазарела во маркетот и купената роба ја платила на каса. Но, кога се доближила до излезната врата на маркетот, се огласил алармот. Лицето од обезбедувањето се доближило до неа и на „**нељубезен и неучтив тон**“ и се обратило со зборовите „**го фативме крадецот**“. На касата била извршена проверка и утврдено дека жената има фискална сметка за сите производи кои што ги зела. Но, и при вториот обид да замине од маркетот, алармниот систем повторно се огласил. Следела нова проверка, по што и било дозволено да си замине со објаснување дека алармниот систем затаил. Навредената жена се одлучила да поднесе тужбаво која до судот обраложила дека претрпела „**душевни болки поради повреда на чест и углед** и и е намалена животната активност“. Судот на 5.3.2015 година ја донел и пресудата со која од побаруваните 120.000 денари, досудена е отштета од 70.000 денари за „**нарушување на угледот и честа на тужителката**“.

Ова е само еден од многубројните судски случаи, објавени на веб страниците на судовите во земјава, кои завршиле со високи оштетни побарувања. Колку болат зборовите, доказ се судските процеси кои се водат или се веќе окончани во 26 судови

во земјава. Граѓаните побаруваат и по 600 илјади денари за надомест на штета за клеветата или за загрозување на честа и угледот. Судиите често ги казнуваат навредувачите, па глобите се 100, 200, 500, па и до 10.000 евра.

„*Козо, овцо, мајмун, лудача, ѓубре едно, ќорле ...*“ - ова се честите атрибути што при расправи, караници си ги разменуваат поранешни сопружници, соседи, продавачи на тезги или блиски роднини, а кои не завршиле само на збор. Навредените решиле вербалните расправи со примеси на оловни зборови што им нанеле душевни болки, да ги преселат и во судниците.

ШТО Е ЈАВНО ИСКАЖАН ЗБОР?

- јавно искажан збор е секој збор достапен до јавноста;
- навреда е кога се повредува чувството и угледот на субјектот;
- јавен простор е социјален простор кој е отворен и е достапен за сите луѓе.

НАВРЕДИТЕ • СПОРТ БРОЈ 1 ВО МАКЕДОНИЈА

Судската евиденција бележи дека не само граѓани, туку и јавните личности, особено политичарите, не ретко и се навредуваат и се тужат. Иако перцепцијата во јавноста е дека најчести гости на судовите се политичарите, бизнисмените, новинарите, сепак судските примери го покажуваат спротивното. Се поголем е бројот на спорови меѓу граѓаните кои не се јавни личности, а почувствувале „*душевна болка*“ или им бил „*нарушен сонот*“, или пак поради навредата која им ја нанеле соседите, или поранешниот партнер, некој роднина, или пак колега од работа, им се „*покачил притисокот*“. Мотивите се различни: реваншизам, семејни недоразбирања, ривалство, политички пресметки. На суд завршуваат и меѓусебна сосетска расправија или нетрпеливост на работното место. Поттик плус за покренување судски постапки се и значителните парични отштети на кои се надеваат тужителите.

Истражувајќи ја оваа тема, СКУП побара информации по Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер од 26 основни судови во Република Македонија, не само за бројот на предмети кои се водат, туку и за профилот на тужителите и тужените и професиите со кои се бават. Повратен одговор добивме од 24 судови кои доставија листа на судски постапки кои се воделе за навреда и клевета во изминативе пет години. Но, само судот во Делчево достави детална листа за судските процеси кои ги водат за навреда и клевета и кој најчесто се јавува во улога на тужител, а кој е тужен.

Иако пресудите се јавни и се објавуваат на веб-страниците на секој од судовите во земјава, од четири судови одговорија дека не смеат да даваат лични податоци во форма која овозможува идентификација на лицето, односно назначување на име, презиме и професија на тужител и тужен. Судовите во Струмица, Битола, Основен суд Скопје 2 и Неготино, притоа се повикуваат на Законот за заштита на личните податоци.

Судовите во Дебар и Струга за дел од тужбите имаат наведено дека најчесто во улога на тужител или тужен се јавуваат пензионери, домаќинки или професори. Од судот во Кавадарци се децидни дека не се во можност да ги достават податоци и не упатуваат на

веб-страницата на Државниот завод за статистика. СКУП побара информација и од Министерството за правда, дали водат евиденција за профилот на тужителите или тужените за навреда и клевета, од каде добивме писмен одговор дека барањето ќе биде препратено до Судскиот совет.

ПРЕД СУДОВИТЕ СИТЕ СЕ ЕДНАКВИ

Граѓаните на главниот град се рекордери по тужбите за навреда и клевета. Скопските судови се преплавени со „навредени“ и „наклеветени“. Но, ниту од кривичниот, ниту од граѓанскиот суд не изнесуваат конкретни податоци за тоа меѓу кои странки се воделе постапките, колкумина од нив се политичари, новинари или пак граѓани кои не се носители на јавни функции.

Дејан Ристовски, портпарол на Основниот суд Скопје 1, вели дека пред судот сите се водат како странки односно подносител на тужба или тужител и обвинет во конкретна постапка.

„Во пресудите опфатени се невладини организации, медиуми, јавни претпријатија, но и имиња на тужители или обвинети кои своевременно биле и политичари, новинари, професори.... Но, бидејќи сите се водат како странки, како физички лица или како правни лица, во постапката не би можеле да ви издвоиме посебна статистика кој од странките со што се занимавале во периодот кога се водела постапката“, вели тој.

Официјалната статистиката на граѓанскиот суд во Скопје, покажува дека во периодот од 2013 до денес, во својство на странка во постапките се јавуваат и правни и физички лица со различна професија и општествен статус.

„По предметите за граѓанска одговорност за навреда и клевета постапуваат двајца судии. Во периодот од 2013 година, заклучно со февруари годинава евидентирани се вкупно 512 предмети со основ навреда и клевета и надомест на штета. Од нив согласно податоците на оперативниот систем АКМИС што судот го користи за работа, во тек се вкупно 132 предмети“, вели Сања Томиќ, портпаролка основниот суд Скопје 2.

Во останатите предмети, како тужители или тужени се јавуваат бизнисмени, фирми,

политичари и лица кои не се носители на јавни функции. Во последните две години, по основ навреда и клевета, генерално има намалување на тужбите во однос на вкупниот број судски предмети.

СЕ КЛЕВЕТАТ И СЕ НАВРЕДУВААТ И ПОЛИТИЧАРИ, ПРОФЕСОРИ, НОВИНАРИ, ...

Судската евиденција бележи дека не само граѓани, туку и јавните личности, особено политичарите, не ретко и се навредуваат и се тужат. Иако судовите во дел од пресудите воделе сметка висината на паричниот надоместок да се движи од 6.000 до 20.000 денари, да биде одреден согласно економската ситуација во земјава, постојат и исклучоци каде оние што го изгубиле спорот за клевета и навреда биле должни да платат и над 150 илјади денари.

Така, лидерот на СДСМ и градоначалник на Струмица **Зоран Заев** поднел тужба против политичкиот неистомисленик **Сашо Милковски** за клевета искажана на прес конференција за што побарал обесштетување од 300.000 денари. Заев се тужел и со пратеникот **Васил Пишев** од кого побарувал 2.000.000 денари. Тужбеното барање делумно било усвоено. Во 2015 година судот му досудил оштета од 120.000 денари.

Иселеник од Австралија, пак, покренал процес против Република Македонија откако по грешка бил приведен по слегувањето на скопскиот аеродром. Му било кажано дека бил осуден во отсуство. Побарувал оштета од 123.000 денари. Судот „делумно го прифати барањето“ и досудил надомест на штета во износ од 42.000 денари.

Предметот П1- 488/11 на битолскиот суд се однесува на тужителката **Анета Стефановска**, пратеничка и поранешен член на ДИК и тужениот **Јанко Бачев**, претседател на политичката партија НДМ. Тој ја навредил преку телефон во отворена емисија на ТВ „Тера“. За нарушен чест и углед тужителката побарала 800.000 денари. Судот пресудил 80.000 денари. На 6 ноември 2012-та пресудата е правосилно потврдена и од битолската апелација.

Во јавноста е познат и случајот заведен во струмичкиот суд меѓу сограѓаните и лутите политички ривали, пратеници во македонското Собрание, Васил Пишев и Панче Орцев. За невиност и навреда пренесени во вестите на локалните телевизии „Интел“ и „Вис“,

судот повикувајќи се на членовите 8, 9 и 16 од Законот за граѓанска одговорност за клевета и навреда, не го прифаќа барањето на тужителот Пишев за отштета за нанесената душевна болка од 5.000 евра, но сепак траумата на тужителот, тужениот го чинеше глоба од 1.000 евра.

Се тужеа и градоначалници - поранешниот и сегашниот на Гостивар, **Руфи Османи** и **Невзат Бејта**. Основниот суд по основ на член 8 од предметниот закон го заведе предметот како П4.бр.76/13, а за клевета пренесена преку порталот Нетпрес, но го одби тужбеното барање и побарувањето на поранешниот градоначалник од 300 илјади денари.

Тужба покренал и градоначалникот на Гостивар, **Невзат Бејта** против **Национална демократска Преродба**, бидејќи на веб страната на партијата биле изнесени лаги за Невзат Бејта во врска со фаќањето на кучињата скитници. Сепак на крај тужбата била повлечена, иако тој претходно побарувал 600.000 денари.

Медиумите известуваа и за случајот со экс лидерот на Либерално демократската партија, **Јован Манасијевски**, кој кратовскиот суд во 2011 година го осуди на казна од еден милион денари за „*душевните болки*“ што ги преживеал лидерот на Социјалистичката партија **Љубисав Иванов Синго**. Процесот дури лани имаше судска завршница, откако се произнесе Апелациониот суд. Манасијевски на крајот му исплати надомест од 60.000 денари на Иванов за навредите изнесени за време на изборна кампања. Тој во центарот на Кратово рекол дека : „*Кратово е најпоробен град во земјава во која граѓаните мора да се охрабрат и да стават крај на невидената репресија што со години ја доживуваат од само еден човек – газдата на Силекс*“ , но и дека „*Кратово е единственото место во кое дури и водоводот е во сопственост на Синго*“ .

Стерјо Зиков, адвокатот кој го застапувал Манасијевски, вели дека случајот за навреда и клевета е покренат во 2011 година, за време на избори, кога Манасијевски беше лидер на ЛДП. Постапката започнала со барање кривична одговорност и отштета од 1.000.000 денари, но пресудата била укината. Но во меѓувреме на сила стапил на сила новиот закон за декриминализација, по што тужителот не се откажал, туку поднел граѓанска тужба. Првата пресуда е донесена во 2014 година, кога Основниот суд во Кратово досудува 300 илјади денари паричен надомест на нематеријална штета за повреда на личните права на чест и углед. Ваквата одлука била обжалена, но во 2015 година, судот

во Кратово, повторно ја носи истата одлука, за во 2016 година да се произнесе Апелациониот суд, кој ја преиначува пресудата и го задолжува Манасијевски да исплати надомест од 60 илјади денари, со што предметот и официјално се затвора.

За адвокатот Зиков спорно е што наводната навреда е сторена за време на кампања. **„Кога станува збор за политичарите - нема основа што поднесуваат тужби, бидејќи тие се јавни личности и нивното однесување и работа се под лупа на јавноста и луѓето имаат право да ги критикуваат. Особено кога критиките се упатени меѓу двајца политичари. Тука не би смеео воопшто да станува збор за навреда, затоа што политичарите се натпреваруваат со своите идеи, програми, нормално е и повеќе да се критикуваат“**, вели Зиков.

Оваа навреда „*Ти беше маж и ја е..ше мојата жена, јас бев маж и ја е..в твојата жена*“ што пријателот ја упати спрема својот долгогодишен пријател, го чинеше 2.000 евра. Во присуство на нивните сопруги изречена е во преполна кафеана во мало градче во источниот регион на земјава. Судот ги прифати сведочењата на сведоците. Долгогодишното семејно пријателство тука заврши. Судот утврди вина, но во пресудата не лоцираше дали е таа поради карактерот или поради алкохолот.

И виничкиот судскиот предмет П4-3/2013 открива вулгарни зборови како:

П . ч..ти м..чна, мајмун еден, да ти ја е..м жената, ќе ти забранам да доаѓаш во градов“. Авторот на псовките е Д.А. од село Блатец. Тој во кафеана во присуство на повеќе гости, навредите му ги упатил на соселанец. Судскиот процес е завршен. Судот не ги прифатил бараните 90 илјади, но пресудил отштета од 20 илјади денари.

За навредите „*Ти корле не ме гледај цинички, очите ќе ти ги извадам и така не гледаш, ќе те ослепам скроз*“ и за „*Ќе го убијам, што е работата бе копиле*“ , како и за „*циганко една*“, што во нивната семејната куќа си ги размениле Г. А. и А. А. од една и М. Л. и Б. Л. од друга страна, виничкиот суд по предметот П4-6/2013 во септември 2013 година утврдил одговорност за навреди но, поради меѓусебните навреди, не изрекол и материјална штета.

ФЕЈСБУКОТ ПРИКЛАДНО ПОЛЕ ЗА ВЕРБАЛНИ ПРЕСМЕТКИ

И социјалните мрежи, посебно популарниот Фејсбук се користи како алатка за упатување навреди и меѓу нејавните, но и помеѓу јавните личности. Се поактуелни стануваат случаите со навреди изречени на социјалните мрежи. Се клеветел кој како стигнал, па правдата за навредите преку Фејсбук повеќе од 30-тина граѓани во земјава ја побарале на суд. Неколку примери:

Тројца роднини преку битолскиот суд покренуваат тужба против сограѓанка која во февруари 2013 преку нејзиниот профил на Фејсбук објавила, како што е наведено во тужбата, „бројни навреди, невинности и клевети“ за тужителите. Побарувањето е 200 илјади денари и процесот се уште не е завршен.

Познатиот универзитетски професор по правни науки и поранешен декан, министер и премиер Тито Беличанец, Фејсбукот го искористи и за: *„Мирка (Велиновска) изигрува инквизиторка ама не ѝ личи, таа е веитерка“*.

Неговата колешка Билјана Ванковска преку истата мрежа по друг повод го коментира својот постар колега Беличанец: *„Човекот е тотален социјалистички анонимус. Замина во пензија, а не го знаат ниту до Табановце. Забегал, умот му се помрачил од омраза и некрофилија“*.

Градоначалникот на Берово, Драги Наџиски за новинарката Даниела Такева неодамна на Фејсбук напиша: *Оваа е неписмена. Не знам каква награда добила но знам кој и ја доделил. Таа е новинарска проститутка, ништо повеќе.*

Во реакцијата побарана за оваа сторија на СКУП, новинарката Такева вели: *„Прво не ми се веруваше во тоа што го прочитав. Судската постапка без разлика на неговото евентуално извинување ќе си тече. Работам како новинар повеќе од 20 години, од 2007-ма како дописник на неколку национални медиуми, а од 2013 и на регионалната телевизија ТВ Стар. Го следам целиот регион, општините Берово, Пехчево, Делчево и*

Македонска Каменица. И досега имало секакви навреди, притисоци, но ова ги надмина сите и, за овие навреди, секако, со доттичниот, ќе се видиме на суд“.

Градоначалникот на Берово, Драги Наџиски рече дека нема да го коментира случајот и дека не ја познава новинарката Такева, ниту дека го прочитал или напишал коментарот: *„Целата работа е измислена, односно наместена од Шарената револуција и од сите останати. Вие, истражувачки новинари, платеници од Сорос, истражувајте си и понатака такви измислени работи“*, рече беровскиот градоначалник во телефонскиот разговор со СКУП.

ПРВАТА ПРЕСУДА ЗА НАВРЕДА СИМБОЛИЧНА, НО ЗНАЧАЈНА

Ова е само уште еден еден од бројните случаи на навреда и клевета на социјалните мрежи кои сатисфакцијата веќе ја нашле или ја бараат во судниците. Статистиката покажува дека од 20 судови во земјава, во периодот од 2011 до денес, биле покренати над 30 судски процеси, токму за навреди изнесени на најпознатата социјална мрежа Фејсбук.

Само во Основниот суд Скопје 2 во периодот од 2013 до 2016 година се евидентирани вкупно 13 предмети за утврдување граѓанска одговорност за навреда и клевета упатени преку социјалните мрежи. Од нив, во 8 предмети, странки во постапката се граѓани и тоа: во еден предмет донесено е решение со кое тужбеното барање се смета за повлечено, во еден предмет донесена е пресуда со која тужбеното барање на тужителот се одбива како неосновано, 5 предмети уште се во постапка, а еден предмет по основ на жалба е пред Апелациониот суд во Скопје.

Првата пресуда во историјата на македонското судство поврзана со социјалните мрежи ја донесе младата судијка од Тања Милева. Падна во велешкиот суд во август 2012 година за навреда на Фејсбук. Милева изрече минимална казна од 100 евра, но и испрати силна порака до илјадниците корисници на оваа социјална мрежа дека не

смеат да објавуваат навредливи и заканувачки пораки. Од судот во Велес велат дека направиле пионерски чекор во македонската судска пракса, одлучувајќи по два предмети кои се поврзани со закани и навреди на Фејсбук.

ИНТЕРНЕТОТ ГИ ГЛОБАЛИЗИРА КОМУНИКАЦИИТЕ, НО ГИ ГЛОБАЛИЗИРА И НАВРЕДИТЕ

Новоизбраниот американски претседател Доналд Трамп на оscarовката Мерил Стрип, за нејзината забелешка дека тој исмејувал новинар кој бил лице со посебни потеби, на социјалната мрежа „Твитер“ непретседателски ѝ напиша: *„Таа е марионета и слуга на Хилари Клинтон“*.

Во предметот се работи за навреда на новинар. Како член на Организациониот одбор на манифестацијата Рацинови средби, на 13 јуни 2010-та година, незадоволен од еден текст, со навредливи зборови преку Фејсбук, обвинетиот му се се нафрлил на авторот. Навредите ги прочитале голем број пријатели на новинарот и токму тие биле клучните сведоци во судскиот процес. Судањето траело цели две години, се одржале дури 19 рочишта.

Обвинетиот тврдел дека станува збор за лажен и неидентификуван Фејсбук профил. Во судското вештачење се вклучиле и администраторите на социјалната мрежа со цел да бидат соберани докази дека навредливите коментари биле пишувани токму од компјутерот на осудениот. И покрај пресудата на основниот суд, токму поради тоа што не можело да се утврди сопственикот на профилот и кој навистина ги пратил пораките, кон крајот на октомври 2012 година Апелациониот суд во Скопје пресудата, сепак, ја укинал. Во вториот случај пак, станува збор за закани врз членови на граѓанското здружение Зелена коалиција кое се бори против рестартирањето на топилницата во Велес. Обвинетиот чии родители работеле во топилницата, стравувајќи за егзистенцијата на своето семејство, во пораки на Фејсбук профилите на двајца членови на здружението им пишувал пораки со смртни закани. Вештачењето докажало дека заканиите ги пишувал обвинетиот поради што, со образложение за загрозување на сигурноста, тој на име отштета треба да плати по 25.000 денари.

ПОВЕЌЕ ПОСТАПКИ ЗА КЛЕВЕТА И НАВРЕДА СЕ ОД ОБИЧНИТЕ • ГРАЃАНИ

Навредите, но и тужбите по овие основи како да се спорт • број еден • во Македонија. Ситуациите што луѓето ги покренува да навредуваат, а навредените да тужат се и сериозни и комични:

‡ Продавачи на тезга во битолскиот пазар се скарале, си кажале лоши зборови, паднале навреди. Случајот завршил на суд со високо оштетно побарување од 250 илјади денари за клевета и навреда;

‡ Погрдните зборови на еден тезгација спрема друг првиот го чинеле многу. Во 2013 година судот му пресудил на име надомест на штета за јавна навреда и клевета да исплати 40.000 денари;

‡ Тиквата пукнала и меѓу двајца битолски таксисти. Во расправија заради тоа што едниот му ги зел патниците на другиот, навредениот поднел тужба против колегата за закани и навреди и побарал обесштетување од 20 илјади денари;

‡ Пред две години двајца велешани се спречкале в црква. И овој случај завршил на суд. Тужбеното барање е делумно усвоено, а тужениот на тужителот морал да му исплати 20.000 денари.

КАВГИ И ВО СУДСКИТЕ КУЛОАРИ И ВО СУДНИЦИТЕ

Судии тужат бизнисмени, адвокати, пензионери... Некогаш навредата била изречена во четири очи, некогаш причината за тужба биле СМС порака, телефонски повик или пак изјава на телевизија. Политичари и бизнисмени поднесуваат тужби за клевети изнесени во весници или на телевизији. Тужби за клевети и навреди фрчат и на веб порталите.

Граѓаните кои не се носители на јавни функции доминираат и во судските процеси за навреда и клевета кои се водат во судовите во земјава. Тоа го потврдуваат податоците добиени од 24 судови кои по Законот за слободен пристап до информации ги побара СКУП Македонија. Во периодот од 2011 до 2016 година поднесени се над 1.800 тужби.

Од пресудите објавени на веб-страниците на судовите, а по основ утврдување на граѓанска одговорност за навреда и клевета и надомест на штета, се гледа дека десетици тужби се поднесени токму поради расправи кои настанале во судските ходници или за време на рочишта.

ВЕБ ПОРТАЛИТЕ СИВА ЗОНА ЗА КЛЕВЕТИ И НАВРЕДИ

Има изненадувачки голем број тужби против портали и уредници на порталите, иако според законите за медиуми и за граѓанска одговорност за клевета и навреда, порталите не се третирали како медиуми.

„Во тие постапки тужените можеби не го користат тоа, но ние како нивни застапници ја користиме постоечката регулатива во нивна одбрана. Имаме добиено неколку пресуди каде што тужбата е одбиена токму поради причина што порталот нема својство на медиум и во ваков случај не може да биде утврдена одговорност. Но доколку авторот на клеветата биде утврден, тогаш тој може да одговара за навреда и клевета“, изјавува за СКУП адвокатот **Филип Медарски**.

Советот за етика во медиумите се занимава со моралниот аспект на медиумските продукти. Но, и оттаму се жалат на отсуство од правна регулатива.

Претседателот на Комисијата за жалби при СЕММ, **Мирче Адамчевски** вели дека можеби 80, ако не и повеќе од претставките до Советот за етика во медиумите се поднесени против онлајн медиуми. *„Се измислуваат теми, вести, настани, па дури имаме и колективно објавување на еден ист текст. Без менување на точка и записка. Има теми полни со лаги, без поткрепа на факти. Има текстови во кои се вели ‘дознаваме’, а не ‘знаеме’. Имаме претставки од медиуми на кои не можеме ни да им најдеме ни адреси, ниту имаат импресуми, ниту редакции“*, додава тој.

Токму поради тоа, професорката **Снежана Трпевска**, смета дека треба да се развиваат практики на етика во општеството и да се работи на саморегулација во јавната сфера - во медиумите, на интернетот, во јавните настапи.

НОВИНАРИТЕ НА ИСТУРЕНИ ПОЗИЦИИ - И ДАВАЧИ И ПРИМАЧИ НА НАВРЕДИ

Адвокатот Филип Медарски, вели дека бројот на тужби главно се намалува. Тоа, според него, се должи на тоа што судот во поголем број случаи основано одбива тужби за утврдување на клевета. *„Тоа по мое мислење ги дестимулира и новинарите кои што поднесуваат тужби за свои колеги и политичарите и бизнисмените кои што би поднеле тужба за новинари. Секогаш при оценка дали да се поднесе тужба треба да утврди дали се работи за прашање од јавен интерес“*, додава Медарски.

Ако се утврди дека се работи за прашање од јавен интерес, бидејќи тоа е една од основите за исклучување на клевета и навреда, треба многу претпазливо да се постапи кон поднесувањето на тужба. Во многу случаи, судот наоѓајќи дека се работи за прашања од јавен интерес, ги одбива ваквите тужби и не утврдува постоење на клевета или навреда.

Маргарита Цаца Николовска од Институтот за човекови права, вели дека на тужбите за навреда и клевета за новинарите, гледа како на појава која повеќе се врзува за она што значи култура, воспитување, знаење, политички дијалог и се она што значи

презентирање на факти и мислења. Според неа, политичарите во Македонија не сфатија дека се тие предмет на поголемо набљудување од страна на јавноста. Тие вршат јавна функција и нормално е интересот за нивното однесување да биде презентираан и преку медиумите во сите форми.

„Тоа што тие во одредена ситуација се чувствуваат навредени или наклеветени, не е во соогласност со стандардите на ЕКЧП во делот на слободата на изразување и обавување на новинарската дејност која пак треба да се обавува професионално и новинарот да ги има во предвид сите стандарди кои се основ и за добро новинарство и за избегнување на замките во коишто можеби политичарите сметаат дека тие пропаднале“, вели поранешната судијка во Европскиот суд за човекови права во Стразбур.

Советот за етика досега има добиено над 150 жалби. Повеќето, за разлика од почетокот на нивното работење кога приговарале само политичари и новинари, сега главно тоа се граѓани кои не се експонирани во јавниот живот.

„Ја имаваме ‘честа’ до Советот да се жали дури и претседателот на државата Ѓорге Иванов, а за текст во весникот Вест. Ја отфрливме неговата претставка затоа што сметавме дека новинарите постапиле професионално. Исто така, имаме добиено претставки и од пратеници и од институции. Нивните жалби се однесуваат на неприфесионално пишување и однесување на новинарите, дека нарушиле некакви етички норми во поглед на тоа дека не ја повикале втората страна или некојпат кога станува збор за политички партии тие се жалат на дискриминација по политичка основа. Сите претставки ги разгледуваме и најчесто ги отфрламе жалбите на политичарите од едноставна причина што тие треба да бидат подложни на критика повеќе од обичните граѓани“, вели Адамчевски.

ТУЖБИТЕ ПРОТИВ НОВИНАРИТЕ ТРЕБА ДА БИДАТ ИСКЛУЧОК, А НЕ ПРАВИЛО

Тужбите за клевета против новинари, според претседателот на Здружението на

новинарите на Македонија, Насер Селмани треба да бидат исклучок, а не правило. Во слободни држави, додава тој, тужби против новинари се поднесуваат во исклучителни ситуации кога некој новинар злонамерно, неосновано и постојано шири неточни информации во јавноста за некоја личност со јасна намера да им наштети на неговите чест и углед.

„Не е својствено за еден професионален новинар да користи вулгарен јазик во комуникација со јавноста. Тој има обврска да ја негува културата на говорот и етиката затоа што мора да води сметка за угледот и достоинството на новинарството како професија. Во слободни и демократски земји политичарите во принцип не тужат новинари и медиуми. Оваа лекција мора да ја научат и македонските политичари. Обвинувањата и критиките во медиумите треба да се решат преку јавна дебата каде сите засегнати страни ќе имаат можност да ги претставуваат нивните ставови, а не пред судовите“, вели **Селмани**.

СЕ ТУЖАТ СОСЕДИ, ПЕНЗИОНЕРИ, РОДНИНИ...

Судските архиви се полнат со бројни примери за навреди и клевети. Се тужат пензионери, адвокати, роднини, земјоделци, соседи, лекари, административци ...

‡ доктори се скарале на лекарски колегиум;

‡ земјоделци си упатиле погрдни зборови за меѓа;

‡ шалтерски службеник навредувал граѓанка;

‡ роднини, за нерасчистени имотни односи, завршиле на суд со пресуда од 100 илјади денари;

‡ пензионер, за напад и навреда, на земјоделец треба да му исплати од 45.000 денари;

‡ се испокарале и се изнавреѓале за паркинг па сосед од сосед побарува 120.000 денари.

‡ соседи влегле во конфликт поради жичаната ограда помеѓу нивните имоти.и завршиле на суд;

‡ возач и се заканувал на друга учесничка во сообраќајот, ја навредувал за нејзиното возење па нивната наредна средба не се случила на крстосница туку на суд;

‡ брачен пар пензионери од Струмица тужеле управител на фирма за навреда изнесена во меѓусебна расправија за што судот им доделил отштета од 55 илјади денари;

‡ две пензионерки се расправале, се тужеле и тужителката побарала отштета од од 40 илјади денари но во меѓувреме се напишманила и тужбата ја повлекла;

‡ две земјоделки од струмичко поради меѓусебна расправија завршиле на суд, тужбеното барање за загрозување на честа и угледот било уважено и е досуден надомест од 45.000 денари;

Главниот уредник на дневниот весник „Слободен печат“, **Бранко Героски**, на младите луѓе им советува да го погледаат филмот „Народот против Лари Флинт“ на режисерот Милош Форман.

*„Филмот е вистинска приказна за судски процес што се води против ексцентричниот издавач на порно-магазин, а поради неговите жестоки навреди на сметка на еден локален верски водач. Врз основа на првиот амандман од американскиот устав, кој ја брани слободата на говорот, Лари Флинт го добива спорот и успева да остане запаметен по нешто *meaningful*, како што посакува самиот. Заклучокот е јасен - секој што наумил да шири морал треба да знае дека денес врвна доблест е одбраната на слободата на секој човек да се определи во секој поглед и јавно да се изрази. Таа слобода може да се ограничи само со слободата на другите луѓе и никако поинаку. Тоа е и врвен стандард што ја определува културата на новинарското изразување“.*

Се на с`, податоците и сознанијата до кои СКУП дојде градејќи ја оваа приказна упатуваат на состојби за менталитетот на граѓаните од една и на фактот дека и политичарите и другите јавните личности присутни во медиумите, се од една иста ментална културолошка матрица - *навредата и клеветата се дел од сеопштиот народен менталитет*. Наместо извинувањата и простувањата, судовите се медиумот и мегданот за моралната сатисфакција на актерите кои поради неодмерено искажани клевети и навреди преживуваат душевни болки.